

Nacionalinių plėtros įstaigų, skirtų verslui finansuoti skatinamojo finansavimo poreikio vertinimas

Įžanga

Šalyje paskelbus valstybės lygio ekstremaliąją situaciją ir siekiant nedelsiant įgyvendinti skatinamąsias finansines priemones, skatinamojo finansavimo poreikio vertinimas (toliau – poreikio vertinimas), vadovaujantis Lietuvos Respublikos Vyriausybės (toliau – LRV) nutarimo Nr. 910 pakeitimu, apima tik **finansavimo rinkos nepakankamumo ir (ar) neoptimalumo nustatymą ir siūlomos skatinamajai (-osioms) finansinei (-ėms) priemonei (-ėms) įgyvendinti sumos vertinimą, atsižvelgiant į potencialių finansų tarpininkų siūlymus¹**. Tokiu būdu sudaromos sąlygos nacionalinėms plėtros įstaigoms nedelsiant reaguoti į pasikeitusias rinkos sąlygas ir įgyvendinti skatinamąsias finansines priemones, siekiant LRV nustatytų tikslų.

Poreikio vertinimą inicijavo Lietuvos Respublikos finansų ministerija (toliau – FM).

Finansavimo rinkos nepakankamumo ir (ar) neoptimalumo nustatymas

Išankstiniai įvairių šalių rodikliai rodo, kad verslas itin jautriai sureagavo į Koronaviruso (toliau – COVID-19) pandemiją ir tai daro neigiamą įtaką ekonomikai. Lietuvos ekonomika taip pat susidūrė su COVID-19 sukeltais iššūkiais. Dėl COVID-19 plitimo rizikos tiek Lietuvoje, tiek ir visoje Europos Sąjungoje bei kitose pasaulio valstybėse buvo įvesti apribojimai, dauguma valstybių visiškai uždarė savo sienas ir šie ribojimai kai kurių verslo subjektų atveju, pajamas sumažino iki 100 proc. Jau 2020 m. kovo mėn. tarp įmonių Lietuvoje, taip pat ir iš pirkėjų užsienyje sutriko atsiskaitymai, visiškai sustabdytas išvykstamas ir atvykstamasis turizmas. Įmonės susidūrė su likvidumo problema. Tai turi ženkliai įtakos ir jau priimtų finansinių įsipareigojimų savalaikiam vykdymui, ir atsiskaitymui su darbuotojais, klientais bei tiekėjais.

Taip pat sutrikusios tiekimo grandinės lemia gamybos mažėjimą, o sumažėjusi užsienio paklausa neigiamai veikia eksportuojančias įmones. Be to, mažesnė vidaus paklausa jaučiama paslaugų ir prekybos sektoriuose. Kelionių, apgyvendinimo, maitinimo, laisvalaikio pramogų, grožio ir kitas paslaugas teikiantis verslas bei prekybos sektoriai pirmieji pajautė neigiamą poveikį, gamybos sektorius taip pat susiduria su sunkumais².

2020 m. neigiamą poveikį darbo rinkai dėl COVID-19 viruso plitimo ir priemonių, kurių imtasi jam stabdyti (kovo viduryje įvesto karantino ir parduotuvių veiklos bei paslaugų teikimo vartotojams ribojimo) turės ekonominio aktyvumo sumažėjimas. Jį švelnins LRV numatytos ekonomikos skatinimo priemonės, kurių dalis skiriama išsaugoti gyventojų darbo vietas ir įmonių

1 Nacionalinės plėtros įstaigos skatinamojo finansavimo poreikio vertinimo tvarkos aprašo, patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2018 m. rugsėjo 12 d. nutarimu Nr. 910 „Dėl Lietuvos Respublikos nacionalinių plėtros įstaigų įstatymo įgyvendinimo“, 7 punktą

2 <https://finmin.lrv.lt/lt/naujienos/covid-19-viruso-krize-smukdo-ekonomikos-perspektyvas>

pajamas bei likvidumą. Šalyje nedarbo lygis išaugęs, jis sudaro 11,8 proc. šalies darbingo amžiaus gyventojų. Nuo karantino pradžios darbo neturinčių asmenų padaugėjo 43,3 tūkst. arba 26,8 proc.³.

Remiantis Lietuvos banko (toliau – LB) pateiktomis prognozėmis baziniu nuosmukio scenarijumi numatoma, kad Lietuvos eksporto apimtis sumažės panašiu mastu kaip ir pasaulinės finansų krizės metu 2009 m., o, kritus vidaus paklausai (namų ūkių vartojimui ir investicijoms) ekonomika atsigautų tik vidutiniu laikotarpiu. LB prognozuoja, kad baziniu scenarijumi 2020 m. BVP smuks 11,4 proc. (staigaus nuosmukio ir ilgesnio atsigavimo scenarijus). Prognozuojama, kad Lietuvos ekonomika didžiausią smūgį dėl COVID-19 protrūkio pajus šių metų antrąjį ir trečiąjį ketvirčiais. Tačiau, tinkamai suvaldžius viruso plitimą ir įgyvendinus ūkio stabilizavimo priemones, jau kitąmet ekonomika galėtų grįžti į augimo kelią⁴.

Remiantis optimistiškesnėmis prognozėmis, kai ekonomikos nuosmukis staigus, bet atsigavimas gana greitas, prognozuojama, kad 2020 m. Lietuvos BVP nuosmukis sieks 3,4 proc. Tokiu atveju Lietuvos užsienio paklausa sumažėtų šiek tiek mažiau nei 4 proc., tačiau greitas ir koordinuotas atsakas į viruso plitimą leistų ekonomikai grįžti į normalias vėžes jau šių metų trečiąjį ketvirtį. Toks LB raidos scenarijus pagrįstas prielaida, kad COVID-19 protrūkis netruks ilgiau nei du mėnesius, o šalies Vyriausybei pavyks išsaugoti daugelį paveiktų įmonių ir darbo vietų⁴.

Siekiant sušvelninti ekonomikos nuosmukį ir atsižvelgiant į susidariusią situaciją rinkoje dėl COVID-19, LRV parengė ir 2020 m. kovo 19 d. Lietuvos Respublikos Seimas ypatingos skubos tvarka patvirtinto koronaviruso krizės apimtos **ekonomikos skatinimo ir paramos verslui paketa, kurio bendra vertė – 2,5 mlrd. EUR** (tarp jų 500 mln. Eur verslo likvidumui išsaugoti bei 1 mlrd. Eur ekonomikos skatinimui)⁵.

Siūlomos skatinamosios finansinės priemonės bei joms įgyvendinti skiriamų sumų vertinimas, atsižvelgiant į potencialių finansų tarpininkų siūlymus

Dėl COVID-19 keliamos grėsmės viena iš problemų, su kuria susidurs ar jau susiduria įmonės, yra lėšų trūkumas apyvartiniam ir investiciniam kapitalui. Kad verslo subjektams būtų nedelsiant sudarytos galimybės naudotis finansavimo šaltiniais, atsižvelgiant į potencialių finansų tarpininkų (LB, komercinių bankų, alternatyvių finansuotojų) siūlymus bei reaguojant į susiklosčiusią situaciją rinkoje dėl COVID-19, Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijos ministerija, FM, UAB „Investicijų ir verslo garantijos“ rengia ir planuoja įgyvendinti tokias skatinamąsias **finansines priemones** (toliau – FP), gerinančias verslo subjektų finansavimo gavimo sąlygas bei padėsiančias išlaikyti verslo likvidumą⁶:

FP pavadinimas	Maksimalus FP dydis, mln. EUR	Planuojamas skirti FP dydis, mln. EUR*	Padengiamas rinkos trūkumas su planuojamu FP dydžiu, mln. EUR
Portfelinės garantijos paskoloms	105	93	581,25

³ 2020-06-01 Užimtumo tarnybos duomenimis <https://uzt.lt/covid-19/situacija-darbo-rinkoje/>

⁴ <https://www.lb.lt/lt/naujienos/soko-scenarijai-didziausias-smugis-ekonomikai-siomet-bankai-sunkumus-atlaikyti-pasirenge>

⁵ Informacija apie Ekonomikos skatinimo plano priemonių įgyvendinimą skelbiama <http://koronastop.lrv.lt/>

⁶ <https://invega.lt/lt/covid-19/invegos-panaudotos-lesos/>

2 (tarp jų ir lizingo sandoriams)			
Individualios garantijos kelionių organizatoriams	20	20	20
Paskolos labiausiai nuo COVID-19 nukentėjusiems verslams	200	200	200
Apmokėtinų sąskaitų paskolos	50	50	50
Paskolos turizmo paslaugų teikėjams	50	30	30
Pagalbos verslui fondas (<i>privачios skolos ir akcijų FP</i>) (<i>bus įgyvendinama ne per UAB „Investicijų ir verslo garantijos“</i>)	600	100	100
Kontraktinės garantijos (pasiūlymo galiojimo, sutarties įvykdymo, garantinio laikotarpio išsipareigojimų vykdymo, avanso grąžinimo)	100	50	200
Prekinio kredito draudimas	200**	200	200
IŠ VISO	1325	743	1381,25

* Finansavimo šaltinis – nacionalinio biudžeto lėšos

** Realus poreikis gali būti ir didesnis, paaiškės priemonės įgyvendinimo metu.